

BİRLİ YÜKLEMLER MANTIĞININ KLASİK “KATEGORİK ÖNERMELER” MANTIĞINA UYGULAMASI (=ARİSTOTELES MANTIĞI) (=TASIMSAL MANTIK)

Klasik Aristoteles mantığı her şeyden önce *kategorik önermeler* denilen dört tür önermeyi inceler:

- 1) Tümel Evetleyici Önermeler: Bütün S’ler P’dir (Kısaca SaP)
- 2) Tümel Değilleyici Önermeler: Hiçbir S, P değildir (Kısaca SeP)
- 3) Tikel Evetleyici Önermeler: Bazı S’ler P’dir (Kısaca SiP)
- 4) Tikel Değilleyici Önermeler: Bazı S’ler P’değildir (Kısaca SoP)

Sözkonusu ‘SaP’, ‘SeP’, ‘SiP’, ‘SoP’ deyimlerinde ‘S’ özne, ‘P’ yüklem için kullanılır. Bunlara *genel terim sembolleri* denilir. Aradaki ad sembolleri ise önermenin niteliği (olumlu mu olumsuz mu)ve niceliği (Tümel mi tikel mi) hakkında bilgi verir.

Burada amaç, yukarıdaki kategorik önermelerden oluşan çıkarımların geçerliliğini denetlemektir. Klasik mantık açısından geçerli sayılan çıkarımlara *kategorik önerme yasaları* denir. Sözkonusu sembolik çıkarımları denetlemek için, birli yüklem mantığının sembolik diline çeviririz. Örneğin

- ‘SaP’ ın birli yüklem mantığındaki karşılığı için,
 - a) Bütün S’ler P’dir.
 - b) S olan herhangi bir şey P’dir.
 - c) Herhangi bir şey S ise o şey P’dir.
 - d) $\forall x [(x, S \text{ dir}) \rightarrow (x, P \text{ dir})]$
 - e) $\forall x (Sx \rightarrow Px)$

- ‘Sep’ in birli yüklemeler mantığındaki karşılığı için,
 - a) Hiçbir S, P değildir.
 - b) S olan herhangi bir şey P değildir.
 - c) Herhangi bir şey S ise, o şey P değildir.
 - d) $\forall x (Sx \rightarrow \sim Px)$

- ‘Sip’ in birli yüklemeler mantığındaki karşılığı için,
 - a) Bazı S’ler P’dir.
 - b) Hem S hem P olan bir şey vardır.
 - c) Öyle bir şey vardır ki, o şey hem S hem P’dir.
 - d) $\exists x (Sx \wedge Px)$

- ‘Sop’ in birli yüklemeler mantığındaki karşılığı için,
 - a) Bazı S’ler P’değildir.
 - b) S olup P olmayan bir şey vardır.
 - c) Öyle bir şey vardır ki, o şey S dir, ama P değildir.
 - d) $\exists x (Sx \wedge \sim Px)$

Kategorik Önerme Yasalarının Denetlenmesi

Kategorik Önerme Yasaları 56 adettir. Bu 56 kanun, karşılıklı yasaları, dolaysız çıkarım yasaları ve kıyas (tasım) yasaları olarak üç gruba ayrılır.